

7. Большой бухгалтерский словарь / Под редакцией А.Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 1999 – 526с.
8. Бондарь Н.Н. Экономика предприятия: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2007. – 432с.
9. Ценовая политика фирмы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.moneyball.info/21329-cenovaja-politika-firmy-jekonomicheskijj-slovar.html>
10. Дейли Дж. Л. Эффективное ценообразование – основа конкурентного преимущества. – М.: ИД «Вильямс», 2004. – 304с.
11. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
12. Шаш Н. Ценовая политика фирмы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inventech.ru/lib/pricing-0030/>
13. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Финансы предприятий. – М., ИНФРА-М, 1998. – 343с.

УДК: 333:345

УДОСКОНАЛЕННЯ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВИХ ЧИННИКІВ ТА РЕСУРСІВ У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Ванісева А.Р. - к.е.н., ст. викладач, РВУЗ «Кримський
інженерно-педагогічний університет»*

Постановка проблеми. Бюджетна регулювання та податкові важелі є вагомими чинниками конкурентоспроможного розвитку різних видів та галузей господарської діяльності. Їх сукупний взаємоузгоджений вплив забезпечує ефективне функціонування пріоритетних галузей економіки, розвиток соціальної інфраструктури, виконання функцій соціального захисту населення. Необхідно відзначити, що у світі існують різні моделі оподаткування. В Україні воно у процесі становлення зазнає змін та удосконалення. На бюджетну підтримку та використання податкових важелів впливають також міжнародні зобов'язання країни, процеси конкуренції у цій сфері. Тому важливого значення набуває їх наукове обґрунтування та поглиблене вивчення.

Стан вивчення проблеми. Питання використання бюджетних ресурсів та системи оподаткування з метою господарської діяльності обґрунтовувалися у працях відомих зарубіжних та вітчизняних вчених. Проте подальшого вдосконалення потребують розробки щодо використання бюджетно-податкових чинників регулювання національного господарства в умовах глобалізації, міждержавної конкуренції систем оподаткування, обмеженості фінансових ресурсів та наявності тіньової економіки.

Результати досліджень. Бюджетно-податкова система є важливою складовою економічної політики держави, яка впливає (конструктивно або деструктивно) на трансформацію ринкових господарських структур у межах національної економіки. Під їх трансформацією ми розуміємо форму розвитку, пов'язану з постійним перет-

воренням з одного їх типу на інший під впливом об'єктивних (глобалізація, розвиток виробничих та інформаційних технологій, зміна форм і методів ведення конкурентної боротьби) та суб'єктивних (опортуністична поведінка окремих господарюючих суб'єктів, дії органів влади й управління, вплив неформальних інститутів та інституцій) чинників.

Ринкова структура — це внутрішня будова ринку, яка описується складною сукупністю горизонтальних зв'язків і економічних відносин, що виникають між окремими суб'єктами економічної діяльності (елементами системи) чи їх групами (мікросистемами). Вона характеризується розміром фірм, які постачають певний товар на ринок, наявністю товарів-аналогів, класифікацією покупців на ринку, умовами входу на нього, доступністю інформації про стан ринку та іншими даними щодо реалізації товарів.

Усі ринкові структури можна об'єднати у дві великі групи. До першої групи належать ринкові структури, що характеризуються високою інтенсивністю конкуренції: досконала конкуренція, монополістична, олігополія (ситуація відсутності домовленості між учасниками ринку) та квазіконкурентний ринок. Другу групу становлять ринкові структури, конкуренція між учасниками яких відсутня або дуже слабка. Це ринки чистої монополії, з домінуючою фірмою, олігополії (ситуація наявності узгодженої поведінки між учасниками). Головним завданням держави за таких умов є сприяння інтенсифікації конкуренції на внутрішньому ринку, створення умов для трансформації низькоконкурентних ринкових структур у висококонкурентні. Для української держави стратегічним пріоритетом є сприяння формуванню ринкових структур із високою інтенсивністю конкуренції.

Загальновідомо, що розвиток конкуренції залежить від створених у суспільстві умов для розвитку підприємництва. Однією з таких умов є ефективність податкової системи й податкової політики. У свою чергу, податкова політика як складова фінансової й економічної політики держави залежить від того, яку роль остання відіграє в економічних процесах і наскільки активно вона втручається в ринковий саморегуляторний механізм. Податкове середовище, в якому функціонує підприємство, є одним із факторів, що визначають його конкурентоспроможність поряд із якістю продукції й послуг, наявністю ефективної стратегії маркетингу і збуту, рівнем кваліфікації персоналу й менеджменту, технологічним рівнем виробництва, доступністю джерел фінансування тощо.

Ефективна й виважена податкова політика опосередковано сприяє розвитку конкуренції між суб'єктами господарювання, зменшує можливості реалізації ринкової влади домінуючими (чи монопольними) господарюючими суб'єктами та стимулює раціональність їх поведінки. Однак очевидно й інше: внаслідок нестабільності законодавства податкова політика перешкоджає зусиллям суб'єктів підприємництва в розвитку виробництва й підвищенні ефективності їх діяльності. Така постановка питання зобов'язує проаналізувати роль чинної податкової політики в Україні, її вплив на розвиток та інтенсифікацію конкуренції на внутрішньому ринку.

Узагальнюючим показником, що характеризує податкову систему в цілому, є показник обтяжливості. Так, за обтяжливістю для ведення бізнесу, у т. ч. рекреаційного, українська податкова система вже кілька років поспіль посідає передостаннє — останнє місце серед усіх податкових систем світу. Сукупне податкове навантаження в нашій державі майже вдвічі перевищує цей показник для групи країн, до яких належить Україна за рівнем ВВП на одну особу населення, та дискримінує власних

товаровиробників порівняно з іноземними конкурентами. Втім, обтяжливість податкової системи України визначається не так величиною податкових ставок, як складністю й непослідовністю вітчизняної системи податкового законодавства.

Як показує аналіз, податкова система переобтяжена численними дрібними податками, витрати на облік, контроль і адміністрування яких перевищують надходження від їх сплати. За даними звіту "Ведення бізнесу 2010" (Doing Business 2010), сьомого із серії щорічних видань Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації (IFC), на оформлення і сплату податків компанії щороку витрачають по 2185 годин робочого часу. Для порівняння: в Естонії існує лише 11 видів податкових платежів, а часові витрати на їх оформлення становлять 104 години на рік (у 21 раз менше, ніж в Україні), в Казахстані – відповідно 34 і 156 (у 14 разів). Така кількість податкових платежів та витрати часу на їх оформлення і сплату, безперечно, стримують розвиток підприємницької активності, а отже, й конкуренції на ринках товарів і послуг.

Негативний вплив на трансформацію ринкових структур мають також фактичні відмінності в режимі оподаткування українських товаровиробників (у тому числі можливість реструктуризувати заборгованість на різних умовах), що сприяє посиленню ринкової ваги тих учасників, які користуються податковими преференціями, та, навпаки, обмежує конкурентоспроможність інших. Свідченням цього є, зокрема, той факт, що різні податкові пільги часто надавалися збитковим підприємницьким структурам.

Деструктурним чинником розвитку економіки є також нераціональна структура пільг. Так, частка пільг у загальній сумі сплаченого податку у 2011 р. дорівнювала 5,7 %. Для прикладу, у фінансовому секторі цей показник становить 126,3 %, в торгівлі — 8,2 %. Наслідком такої практики стали консервація техніко-економічного базису й неможливість у стислі строки ініціювати перехід до постіндустріальної виробничої формації. Крім того, через нагромадження податкових пільг набули розвитку тіньові схеми ухилення від оподаткування. В результаті пільгами користувались підприємства й галузі, що спроможні вийти із кризи й розвиватися й без довгострокового пільгового режиму оподаткування та які не є основою підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Крім того, вітчизняна практика засвідчує, що стимулювання шляхом надання податкових пільг призводить до значних зловживань при їх використанні.

Таки чином, необгрунтована з боку держави диференціація платників податків не забезпечує реалізації такого принципу оподаткування, як обов'язковість. "Сплачувати податки й помирати мусить кожний", — писав американський науковець і політичний діяч Бенджамін Франклін. Недотримання основних принципів оподаткування, безперечно, знижує стимули до підвищення виробничої ефективності в пересічних платників податків, котрі позбавлені податкових пільг, можливості активно запроваджувати нововведення, призводить до нерівномірного розподілу податкового тягара, а отже, стримує розвиток конкуренції на споживчому ринку, у т. ч. на ринку послуг.

І справді, через складність і заплутаність податкового поля країни виникла ситуація, коли майже всі підприємства стали порушниками законів. Так, за 2011 р. органами державної податкової служби було виявлено порушення податкового законодавства у 95,2 % юридичних осіб від загальної кількості перевірених. Значний негативний вплив створюється також унаслідок не достатньо виваженого втру-

чання органів державної влади у процес формування податкової системи.

Обтяжливість податкової системи для ведення бізнесу разом із високим рівнем корумпованості державних інститутів, нечесними методами конкурентної боротьби призвела до того, що протягом 2005—2011 років скоротилося число підприємств ряду галузей національної економіки, зокрема: в сільському господарстві (разом із мисливством і лісовим господарством) — на 5,6 %; у роздрібній торгівлі — на 5,7 %; у переробній промисловості — на 1,2 %, у тому числі в легкій промисловості — на 10,5 %; у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів — на 8,9 %; у галузі машинобудування — на 3,3 %; у деревообробній промисловості — на 2,6 %.

У свою чергу, шляхом здійснення податкової політики та реалізації норм законодавства про податки і збори держава не просто наповнює бюджет, а й ефективно реалізує свої функції в економічній сфері, спираючись на конституційні засади підприємницької діяльності. Таким чином, попри відмінність моделей реалізації конкурентну й податкову політику об'єднує спільна мета – поліпшення підприємницького та інвестиційного клімату, забезпечення ефективного функціонування механізму національного ринку на основі формування ефективних типів ринкових структур із високим рівнем інтенсивності конкуренції.

На сьогодні у світі реалізуються дві основні моделі податкової політики: ліберально-обмежена й соціально-напружена. Перша модель характерна для країн, економічна політика яких спрямована головним чином на нарощування (відновлення) виробництва товарів, вихід та експансію на нові зовнішні ринки, зростання доходів населення за рахунок розвитку його підприємницької активності. У рамках цієї моделі жорстко обмежується частка податкових вилучень (за одночасного обмеження соціальних гарантій), надаються широкі податкові пільги для інвестицій у виробничому секторі. Органи влади не прагнуть втручатися в регулювання підприємницької діяльності та утримуються від надання особливих гарантій учасникам ринкових відносин із метою забезпечення стабільності національної валюти й обмеження зростання зовнішнього боргу. Ліберально-обмежена модель на сучасному етапі є характерною для Бразилії, Мексики, Китаю.

Друга модель властива постіндустріальним країнам, які традиційно змушені підтримувати високі стандарти споживання й соціального забезпечення основної маси населення. З метою структурної перебудови економіки та захоплення позицій на ринках високотехнологічної продукції вони вибудовують таку ієрархію пріоритетів: пріоритети першої категорії – насамперед зменшення нерівності в розподілі доходів, забезпечення зайнятості населення; пріоритети другої категорії – розробка і проведення цілеспрямованої структурної політики, експансія на світовий ринок капіталів, використання фінансових ресурсів шляхом нарощування зовнішнього боргу, концентрації передових знань та їх носіїв у своїх національних межах. Для системи оподаткування характерні високі ставки податків, усунення податкових обмежень на міжнародну міграцію капіталів із метою контролю інвестиційної політики інших країн тощо.

Порівнюючи зазначені моделі оподаткування з формами (моделями) конкурентної політики, можна помітити подібність заохочувальної форми конкурентної політики до ліберально-обмеженої моделі та протекціоністської форми до соціально-напруженої моделі податкової політики за наявності розбіжностей у використаному інструментарії. Беззаперечно, необхідно визначити той факт, що податко-

ва політика держави істотно впливає на економічні процеси. При цьому слід зауважити наступне:

- не можливо точно передбачити наслідки тієї чи іншої дії держави в галузі податків. Це зумовлено тим, що економічна система постійно розвивається, тому знання, які були здобуті про неї в минулому, на даний момент можуть знецінитися, що сприятиме неоднозначному тлумаченню економічних процесів у теоретичних дослідженнях. Звідси й різні погляди на конкретні заходи у сфері податків;

- податкова політика, порівняно з іншими методами стимулювання виробництва, має певну неповороткість, що пов'язано із законодавчим затвердженням будь-яких податкових змін. Це призводить до того, що, по-перше, найрадикальніші зміни можуть бути блоковані, а по-друге, ці зміни, як правило, виявляються запізнілими стосовно реальних потреб;

- податкова політика обмежена у стимулюванні економічних процесів, оскільки податки є лише частиною перерозподільних відносин, а тому не можуть істотно змінити відносини виробництва й розподілу, а лише скоригувати їх.

На сучасному етапі застосування податкових важелів повинне ґрунтуватися на ретельному аналізі економічної ситуації, орієнтуватися на довгострокові цілі стимулювання конкурентоспроможності вітчизняних виробників, інноваційного розвитку економіки, що сприятиме збільшенню кількості вітчизняних підприємств, готових на рівних конкурувати з іноземними компаніями. З цієї точки зору, в Україні доцільно реалізувати відповідну модель податкової політики. До речі, такий підхід відповідає сучасним глобальним тенденціям. Ідеться про те, що в умовах глобалізації, зі збільшенням ступеня економічної інтеграції, підприємства одержують більше свободи у виборі переваг і можливостей, які надає зарубіжна економіка. Це підвищує чутливість рішень щодо інвестування, розміщення бізнесу й оподаткування.

В умовах глобалізації урядам дедалі важче встановлювати надмірне оподаткування, оскільки платникам стає дедалі легше перемістити свою діяльність у країну зі сприятливішим податковим кліматом. Отож країни дедалі частіше змушені скорочувати податкові ставки з метою запобігання "втечі" власної податкової бази до привабливіших юрисдикцій. Таким чином, в умовах глобалізації загострюється податкова конкуренція. Оподаткування в системі світогосподарських зв'язків, у якій щороку значно спрощується переміщення товарів, капіталів і робочої сили, набуває особливого значення

Разом із тим, ми не підтримуємо думку тих економістів, які виступають за подальше зниження ставок оподаткування для суб'єктів господарювання в Україні та розширення податкових пільг. Як відомо, ставка податку на прибуток в Україні становить 25 % і є нижчою, ніж у середньому по розвинутих країнах-членах ЄС (29,5 %). На наш погляд, недоцільно вводити й нові податкові пільги – їх і так достатньо. Для забезпечення стимулюючого впливу податкової політики на ефективність трансформації ринкових структур в українській, зокрема, у сфері невиробничої інфраструктури (у т.ч. рекреаційної діяльності) необхідно уніфікувати вітчизняну систему оподаткування, зменшити кількість різновидів податків, забезпечити стабільність податкового законодавства на перспективу та, що найважливіше, усунути необґрунтовану диференціацію суб'єктів господарювання, оптимізувавши систему надання різного роду податкових преференцій.

Із метою стимулювання розвитку конкуренції держава може ввести певні податкові преференції лише для тих компаній, які: 1) протягом тривалого періоду

демонструють зниження собівартості продукції та послуг шляхом упровадження прогресивних технологій, спрямованих на економію матеріальних, трудових, енергетичних та інших видів ресурсів; 2) постійно спрямовують значну частину коштів на оновлення асортименту й підвищення якості продукції; 3) інвестують у інтелектуальний капітал.

І навпаки, тим компаніям, що є збитковими чи тривалий період не оновлюють товарний асортимент тощо, преференції потрібно скасувати. Такий підхід допоможе знизити податкове навантаження, забезпечить рівні можливості для всіх суб'єктів господарювання на певному ринку, сприятиме гармонізації податкової й конкурентної політики, головним завданням якої є формування та захист конкурентного середовища на ринках товарів і послуг. З метою сприяння розвитку сектору малих і середніх підприємств у сфері рекреації як важливих суб'єктів конкуренції необхідним є збереження спрощеної системи оподаткування та її реформування через удосконалення процедур реєстрації та обліку платників, усунення можливостей щодо мінімізації податкових платежів, нейтралізацію ефекту податкової дискримінації.

Виваженого підходу вимагає використання бюджетного субсидіювання. Річ у тім, що воно може як сприяти досягненню поставлених цілей, так і знищити можливість зростання конкурентоспроможності економіки через гальмування структурних змін, активізацію міжгалузевої конкуренції та сприяння консервації застарілих технологій, у т.ч. соціальних. З огляду на прогресуючу глобальну конкуренцію й загрози економічному зростанню в довгостроковій перспективі одним із засобів підвищення конкурентоспроможності бізнесу є надання субсидій тим підприємствам і галузям, які демонструють прагнення та мають реальні шанси виходу на зовнішні ринки. Дуже важливою є також підтримка на початкових стадіях функціонування малого й середнього підприємництва, яке створює конкуренцію великому бізнесу.

Загальновідомо, що на стадії становлення підприємств головним фактором підвищення конкурентоспроможності є переважно низька вартість продукції, ресурсів, праці, а основним джерелом технологічного розвитку — зовнішні ресурси знань, що поглинаються через імпорт, імітацію технологій і закупівлю ліцензій. Усе це потребує значних грошових ресурсів, яких малі й середні підприємства можуть не мати. У такому разі державна фінансова підтримка, у тому числі надання субсидій, буде доречною.

На жаль, в Україні практика субсидіювання є здебільшого неефективною та не лише не сприяє розвитку конкуренції, а навпаки, забезпечує переваги окремим суб'єктам господарювання, наслідком чого є монополізація ринків неефективними господарюючими суб'єктами. Крім того, процес надання державної допомоги є досить непрозорим, а негативні наслідки виявляються, як правило, через певний час. Слід зазначити, що державна допомога надається суб'єктам господарювання практично в усіх країнах із ринковою економікою та сприяє розв'язанню багатьох економічних і соціальних проблем.

Однак іноді субсидіювання підприємств, як і надання податкових пільг, може створювати перешкоди для розвитку конкурентного середовища внаслідок створення нерівних умов конкуренції. Виникає парадоксальна для ринкової економіки ситуація: збиткові, неефективні підприємства не тільки "успішно" функціонують, а й займають домінуючі позиції на ринку. Отож неконтрольоване надання державної допомоги спричиняє посилення монополізації економіки, створює умови для лобіювання певними групами й політичними силами власних інтересів, що вкрай нега-

тивно впливає на розвиток економіки, призводить до неефективного розподілу обмежених ресурсів.

Висновок. Таким чином, є потреба в подальших дослідженнях щодо можливо-го підвищення ефективності впливу бюджетно-податкової політики на формування ринку із високим ступенем розвитку конкуренції, а також у розробці відповідних рекомендацій стосовно регулювання вітчизняного бізнесу. Необхідно відзначити, що зміст та обсяги взаємодії України з міжнародними суб'єктами фінансово-кредитної політики, які є кредиторами держави, також зумовлюються різноплановими чинниками. Хоча головними з них виступають умови розвитку реального сектору – а саме вони визначають об'єктивні рамки позичально-боргових відносин на міжнародному рівні, велику роль стосовно тих або інших акцій відіграє внутрішня логіка механізму прийняття рішень у сфері грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Загорський В. Концептуалізація сучасних підходів до реформування податкової системи України / В. Загорський // Регіональна економіка. - 2006. - № 2. - С. 36-43.
2. Печуляк В.П. Державна податкова політика в Україні: організаційно-правові аспекти здійснення: [монографія] / В.П. Печуляк; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К.: КНТЕУ, 2005. — 156 с.
3. Супрун О.М. Теоретичні концепції та механізми регулювання економіки // Економіка АПК. – К., 2011. – № 4. – С. 50-57.

УДК 339.9:338.2:339.138 (477)

БРЕНД УКРАЇНИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ОБРАЗІВ

Кирилов Ю.Є. – к.е.н., доцент, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Глобалізація стирає національні й культурні кордони між державами та символізує тріумфальний хід глобальних корпорацій і глобальних брендів. Потреба мати власний і неповторний образ для держав світу, як і для будь-якої компанії, що виходить на міжнародний простір, постала дуже гостро. Зрештою, держави і території теж пропонують іноземним компаніям та іноземним громадянам якийсь продукт, а саме – себе як центру туризму, прийняттого місця для ведення бізнесу або вкладення коштів, постачальника якісних товарів тощо. Щоб залучити гроші з-за кордону, країна повинна володіти унікальним, оригінальним, упізнаним, позитивним – усім тим, що формує поняття бренду. Ряд країн і територій вже створили такі бренди і тепер за всіма правилами ведуть маркетингові кампанії з просування їх як серед своїх громадян, так і за кордоном.

Міста й країни активно вступають у глобальну боротьбу за привабливість. У всіх країнах є столиці, у всіх містах є площі та будівлі, вулиці й парки. У світі